

6. Центр психологічної служби «Асертивна поведінка вчителя як засіб забезпечення конструктивної взаємодії з учнями» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://divovo.in.ua/centr-psihologichnoyi-slujbi-assertivna-povedinka-vchitelya-yak.html?page=2> (дата звернення 25. 03. 2017)

УДК 364:442.2:347.515.3

Водяна О. В.

ОПТИМІЗАЦІЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН В ОПІКУНСЬКІЙ СІМ'І ЗАСОБАМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В тезах розглядаються проблеми оптимізації дитячо-батьківських відносин в опікунській сім'ї, розкрито теоретичні та методичні основи організації волонтерської роботи з визначеною категорією сімей а також окреслено шляхи та умови ефективної співпраці з волонтерами.

Характерною та однією із найважливіших ознак розвитку суспільства України є сім'я, як найперший інститут соціалізації дитини, основа якого спільність морального, психологічного, духовного, побутового, економічного та інших аспектів соціального розвитку дитини. На особистість будь-якого дитячого віку впливає тип поведінки та взаємовідносини у сім'ї. Саме сім'я взяла на себе відповідальність щодо виконання основних її функцій, серед яких виділяємо економічну, житлово-побутову, репродуктивну, комунікативну, соціального контролю, виховну, дозвіллеву, емоційно-духовну. Але, внаслідок трансформаційних процесів в усіх сферах і галузях життя суспільства, питання стану державних соціальних гарантій щодо підтримки та розвитку української сім'ї залишається актуальним.

Найбільш гостро постають проблеми дитячо-батьківських відносин в сім'ях, де перебувають діти під опікою. На нашу думку їх вирішення має велику роль у формуванні гідного рівня життя кожного українця, незалежно від його соціального статусу та загалом всього населення.

Нами здійснено аналіз низки вітчизняних наукових досліджень щодо професійної підготовки соціальних працівників (І. Козубовська, І. Мигович, Г. Попович, В. Сидоров та ін.); щодо труднощів виховання в сім'ї (А. Макаренко, В. Сухомлинський, Т. Куликова та інші); проблем сімей та їхніх відносин (А. Захаров, І. Балинська); змісту та форм опікунсько-виховної роботи з дітьми-сиротами (С. Бадора, Н. Павлик, О. Сидоренко, М. Федорова, І. Ченбай та ін.).

На основі зробленого нами контент-аналізу можемо стверджувати, що соціальна робота з опікунськими сім'ями, яка має свою специфіку та враховує щоденні потреби та проблеми, з якими так часто стикаються опікуни, діти та фахівці соціальної сфери, часто бачимо їхню спільну неспроможність створити сприятливі умови для повноцінного розвитку дитини, гармонійного забезпечення виконання усіх функцій сім'ї. Соціальний супровід опікунських сімей, що на практиці здійснюють фахівці соціальної сфери та відповідно володіють необхідними знаннями, уміннями та навичками, включає допомогу щодо захисту інтересів та прав дитини, консультування опікунів та дітей з економічних, фінансових, медико-соціальних та психолого-педагогічних питань, а також часто потребує залучення додаткових ресурсів, зокрема волонтерів.

Станом на сьогоднішній день в Україні досить активно здійснюється волонтерська та благодійна діяльність, що визнані на державному рівні та належним чином підкріплені Розпорядженням, виданим Кабінетом Міністрів України, «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху», Законами України «Про волонтерську діяльність», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про благодійництво та благодійні організації».

Волонтерську роботу за І. Д. Зверевою розуміємо як добродійну діяльність, що здійснюється фахівцями соціальної сфери чи будь-якими іншими фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без користі та отримання заробітної плати, без просування по службі, але задля добробуту суспільства. Волонтер – це той, хто безоплатно та добровільно надає різного роду соціальні послуги особам, що опинилися в складних життєвих ситуаціях, дітям-сиротам, інвалідам, людям похилого віку та іншим потребуючим особам [1]. Саме це визначення волонтерської діяльності є для нас найбільш прийнятним та повним.

Волонтер без користі для себе турбується про людей, які найбільше цього потребують. Основними напрямками волонтерської роботи з опікунськими сім'ями є вивчення взаємовідносин між батьками, дітьми та соціальним працівником, ознайомлення їх із позитивним досвідом соціального виховання дітей, надання практичної соціальної допомоги всім членам сім'ї, в якій перебувають діти під опікою.

Слід зазначити, що у процесі співпраці фахівців соціальної сфери із сім'ями, в яких перебувають діти під опікою, виникає ряд проблем щодо забезпечення виконання функцій сім'ї, які потребують негайного вирішення. На нашу думку, саме волонтерам належить місія стати помічником соціального працівника та в деяких життєвих ситуаціях посередником між опікунською сім'єю та фахівцем соціальної роботи. Серед найбільш гострих проблем, які часто зустрічаються в сім'ях, де перебувають діти під опікою, можна виділити соціальний статус опікунів (здебільшого люди робітничих професій, які є малооплачуваними); вік (значна частина опікунів – це люди віком від 60 років, найчастіше бабусі та дідусі); вкрай низький рівень психолого-педагогічної культури; низька здатність освоїти та погодити нові соціальні ролі.

Головна роль волонтера у співпраці з опікунською сім'єю та соціальним працівником полягає у професійному вмінні використовувати різні види комунікацій, а саме: передача інформації за допомогою читання лекцій, проведення нарад, зборів, бесід; експресивна комунікація, що яскраво відображається в силі прояву теплих почуттів та переживань; переконуюча, що має на меті прагнення вплинути на інших; соціально-ритуальна комунікація передбачає застосування традицій, норм та звичаїв соціокультурної поведінки (сімейні вечори, гостинність, спільне відзначення свят); паралінгвістична – волонтер спілкується за допомогою міміки, жестів, виразу обличчя, очей [2].

Таким чином, приходимо до висновку, що оптимізація дитячо-батьківських відносин в опікунській сім'ї повинна ґрунтуватись на спільних зусиллях батьків, дітей, фахівців соціальної сфери та волонтерів, де діяльність останніх спрямована на зняття напруги шляхом підтримки того, хто потребує її на даний момент. Залучення волонтерів до здійснення соціального супроводу в опікунській сім'ї, сприятиме оптимізації дитячо-батьківських відносин у визначеній категорії сімей, набуттю необхідних знань, умінь та навичок всіма учасниками. Вважаємо, що опікунська сім'я потребує такого міцного фундаменту, як волонтерство, метою якого є об'єднання суспільства, єдність ідей, взаємодопомоги, самоорганізації.

Література

1. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посібник / Капська А. Й. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 328 с.
2. Скитьова Г. С. Управління проектами. Конспект лекцій для магістрів програми "Менеджмент проектів і консалтинг" [Електронний ресурс] / Ганна Сергіївна Скитьова // КНЕУ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://fef.kneu.edu.ua/ua/depts7/k_finansiv/metod_kf/upprkt/.

3. Соціальна робота в Україні : навч. посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін. ; за заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К. : Науковий світ, 2003. – 233 с.

4. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах : [методичний посібник] / І. Д. Зверева та ін. – К. : Держсоцслужба, 2006. – 104 с.

УДК 159.99

Гальцова С. В.

ПРИЙМАЄМО КОМПЕТЕНТНІ РІШЕННЯ

Як зазначається в Концепції розвитку освіти на 2015–2025 роки, в Законі України «Про вищу освіту» учитель нової формації повинен відповідати новим соціальним очікуванням, бути здатним до творчого зростання, сприйняття і впровадження інновацій тощо. Ефективність учителів у реалізації висунутих завдань забезпечується компетентністю у прийнятті педагогічних рішень.

Розвитку різних складових компетентності прийняття педагогічних рішень присвячені роботи С. О. Доценко, С. Ю. Тьоміної, Н. Х. Хубаєвої, В. М. Чернобровкіна та інших. Як складову компетентності вчителя, вчені виокремлюють «психологічну компетентність» (І. А. Колеснікова, Є. І. Рогов) та «професійну компетентність» (Є. Н. Волкова, Є. Ф. Зеєр, В. О. Калінін, С. О. Котова, Н. В. Кузміна, А. К. Маркова, М. В. Чаплак) педагога.

Метою нашого дослідження є аналіз результатів наукових досліджень що до компетентності вчителя у прийнятті педагогічних рішень.

У психологічних та педагогічних джерелах професійне становлення педагога у професійно-особистісному аспекті розглядається як становлення особистісних, особистісно-ділових якостей, професіоналізму та професійних компетентностей. Компетентність – категорія оцінна, вона характеризує людину як суб'єкта діяльності, де розвиток здібностей людини дає можливість виконувати кваліфіковану роботу, приймати відповідальні рішення [3].

Зокрема, психологічна компетентність являє собою сукупність психологічних знань і заснованих на них психологічних умінь, які сприяють успішному вирішенню навчально-виховних задач. Категорія «професійна компетентність» визначається «рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти й самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи» [2; 5].

За О. В. Кузнецовою, О. І. Мезенцевою, І. В. Орловою справжнім підтвердженням компетенції вчителя служить той факт, що він постійно задає собі питання і приймає якісні рішення на основі аналізу подій, а компетентність у прийнятті рішень, пов'язаних з розв'язанням педагогічних завдань, дослідники виокремлюють в системі професійної компетентності вчителя.

А. К. Маркова визначає професійну компетентність учителя як ступінь володіння засобами діяльності, системою знань, умінь, навичок необхідних для здійснення педагогічної діяльності, як обізнаність учителя про знання, уміння, які є необхідними для втілення цієї праці, володіння психологічними якостями, що є бажаними для її виконання. Ефективність учителів у реалізації висунутих завдань забезпечується компетентністю у прийнятті педагогічних рішень. До змісту компетентності вчителя належить процес та результат праці вчителя, які можуть характеризуватися перетворенням інформації про вихідну ситуацію, що передбачає вирішення конкретного завдання та є формуванням плану, алгоритму, послідовності дій для досягнення певної мети [4]. Такої позиції дотримуються Г. Б. Морозова,